

Kerim ÇOBAN (*)
Sefa YAYLA (*)

FAZLA GÖZETİM FİYATI BEYANI, SONRASINDA KARŞILAŞILAN GÜMRÜK KIYMET FARKLARI YERİNE GEÇER Mİ?

I- İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ

Gümrük Yönetmeliğinin ilgili maddesine göre: Navlun makbuzu ve/veya sigorta poliçesinin ibrazının imkânsız olduğu veya kabul edilebilir nitelikte bulunmadığı hallerde, yükümlü tarafından nedenleri de belirtilerek verilecek bir dilekçe ile bu durumun bildirilmesi suretiyle; emsal navlun ve/veya sigorta gideri fiilen ödenen veya ödenecek fiyata eklenir. Vergi kaybı söz konusu olmaması ve yükümlünün talep etmesi halinde, ithal eşyasının FOB kıymetinin % 10'unun navlun ve % 3'ünün sigorta bedeli olarak ithal eşyasının fiilen ödenen veya ödenecek fiyatına eklenebilir. Ancak, 71.08 tarife pozisyonunda yer alan eşyanın (Sadece Altın, Gümüş ve Platinden olan Metal Paralar) sigorta poliçesi veya navlun faturasının ibraz edilememesi halinde, vergi kaybı olmaması kaydıyla, işlemler eşyanın faturasında belirtilen teslim şekli esas alınarak tekemmül ettirilir.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun ilgili maddesine göre: 1. Serbest dolaşıma giriş rejimi veya kısmi muafiyet suretiyle geçici ithalat rejimine tabi tutulan eşyaya ilişkin olarak, yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda;

a) 15'inci maddede belirtilen Gümrük Tarifelerini oluşturan unsurlarda veya vergilendirmeye esas olan sayı, baş, ağırlık gibi ölçülerinde aykırılık görüldüğü ve beyana göre hesaplanan ithalat vergileri ile muayene sonuçlarına göre alınması gereken ithalat vergileri arasındaki fark % 5'i aştığı takdirde, ithalat vergilerinden ayrı olarak bu farkın üç katı para cezası alınır.

b) Kıymeti üzerinden ithalat vergilerine tabi eşyanın beyan edilen kıymeti, 23 ilâ 31.maddelerde yer alan hükümler çerçevesinde belirlenen kıymete göre noksan bulunduğu takdirde, bu noksanlığa ait ithalat vergilerinden başka vergi farkının üç katı para cezası alınır.

c) Satış birimine göre miktar itibarıyla % 5'i geçmeyen bir fark ile maddi hesap hatasından doğan noksan kıymet beyanlarında, bu farklara ait ithalat vergilerinden başka vergi farkının yarısı tutarında para cezası alınır.

2. Dahilde işleme rejimi, gümrük kontrolü altında işleme rejimi ve tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejimi hükümlerine tabi eşyaya ilişkin olarak yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda; birinci fıkrada belirtilen farklılıkların tespiti durumunda vergi farkının yarısı tutarında idari para cezası verilir.

3. Yukarıda belirtilen aykırılıkların gümrük idaresince tespit edilmesinden önce beyan sahibince bildirilmesi durumunda söz konusu cezalar yüzde on (% 10) nispetinde uygulanır.

...

6. Bir ila üçüncü fıkralara göre verilen cezalar 241.maddenin birinci fıkrasında belirtilen miktardan (2024 yılı için: 828-TL) az olamaz.

Gözetim: İnsanları etkilemek, yönetmek, yönlendirmek veya korumak amacıyla davranış, etkinlikler veya diğer değişen bilgilerin izlenmesidir. Buna, uzaktan elektronik ekipman ya da elektronik olarak iletilen bilgilerin incelenmesi yoluyla gözlem dahildir.

Gözetimle ilgili genel mevzuat hükümleri: 2004/7304 sayılı İthalatta Gözetim Uygulaması Hakkında Karar, İthalatta Gözetim Uygulanması Yönetmeliği, ilgili Tebliğler, çeşitli Genelgeler ve Tasarruflu yazılardan oluşmaktadır.

Söz konusu tebliğler her sektör için ayrı olup, hangi eşyanın kayda alınacağı ilgili Tebliğ eklerinde GTİP ya da fasıl olarak belirtilmiştir.

Gözetim belgesi: Gözetime tabi malların ithali için Ticaret Bakanlığı İthalat Genel Müdürlüğü'nce verilen veya onaylanan belgeyi ifade eder (söz konusu belge elektronik ortamda da verilebilir).

Gözetim Belgesi, yürürlükteki mevzuatın öngördüğü diğer koşullar saklı kalmak üzere, ithalatçının usulüne uygun başvurusunun Genel Müdürlüğe ulaşmasından itibaren 10 (on) işgünü içinde talep edilen tüm miktar üzerinden, ücretsiz olarak verilir.

Yapılan beyanın gerçeğe aykırı olduğunun ve başvurularda sunulan bilgi ve belgelerde tutarsızlık bulunduğu tespit edilmesi halinde Gözetim Belgesi düzenlenmez.

- Gümrüklerce tespit ve kabul edilen kıymet veya miktarın, Gözetim Belgesinde kayıtlı kıymet veya miktarı, toplam % 5'ten (% 5 dahil) daha az bir oranda aşması ithalatın yapılmasını engellemez.

Gümrük Kanunu'nun ilgili maddesine göre: 1. Kanunen ödenmemeleri gerektiği halde ödenmiş olduğu belirlenen gümrük vergileri geri verilir. Kanunen tahakkuk ettirilmemeleri gerektiği halde tahakkuk ettirilen gümrük vergileri kaldırılır.

Ancak, kanunen ödenmemesi veya tahakkuk ettirilmemesi gereken gümrük vergileri ilgili *kişinin kasten yaptığı bir tahrifat veya ticaret politikası önlemlerine tabi eşyanın gümrük kıymetinin yükümlünün kendi beyanı ile artırılması sonucunda ödenmiş veya tahakkuk ettirilmişse, bu vergilerin geri verilmesine veya kaldırılmasına ilişkin talepler kabul edilmez.*

2. Kanunen ödenmemeleri gereken gümrük vergileri, söz konusu vergilerin yükümlüye tebliğ edilmesi ve *ilgilinin üç yıl içinde gümrük idaresine müracaatı üzerine geri verilir veya kaldırılır.*

II- DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Gözetim ve Koruma Önlemlerine ilişkin tebliğler her sektör için ayrı olup, hangi eşyanın kayda alınacağı ilgili Tebliğ eklerinde GTİP ya da fasıl olarak belirtilmiştir.

Gözetimin amacı; Bir malın ithalatında kaydedilecek gelişmelerin yakından izlenmesi amacıyla o malın ithalatında gözetim uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.

- *İthalatta gözetim belgesi ibrazı zorunlu olan durumlarda, gözetim belgesi sunulmadığı zaman İthal Eşyasının Gümrük Kıymeti Gözetim Fiyatına/ Referans fiyata/ Eşik fiyata tamamlanır* (fazla beyan yapılır).

Gözetim fiyatı, olması gerekenden daha -çok- yüksek beyan edilmemelidir, edildiği takdirde sonrasında fazladan Gümrük vergileri ve cezaları ile gecikme faizi ödenmek zorunda kalınabilir.

Ayrıca, İthalatta gözetim uygulanması hakkında ilgili mevzuat uyarınca, gözetim uygulamasına tabi tutulan mallara ilişkin gümrük beyannamelerinde beyan olunan ve tevsik edilemeyen tutarlar ile bu tutarlar nedeniyle doğan ve katma değer vergisi matrahına dâhil olan her türlü vergi, resim, harç ve paylar dolayısıyla ödenen **Katma Değer Vergisi'nin indirim hakkı 24.11.2023 tarihinden itibaren kaldırılmıştır.**

Öte yandan; Gümrük Kanununda yapılan değişiklikle artık, ticaret politikası önlemlerine tabi eşyanın gümrük kıymetinin yükümlünün kendi beyanı ile artırılması sonucunda ödenen veya tahakkuk ettirilen vergilerin, geri verilmesine veya kaldırılmasına ilişkin talepler artık Gümrük İdaresi tarafından kabul edilmemektedir.

Örneğin: Navlun ve sigorta, eşyanın Cif kıymetinin, haliyle Gümrük kıymetinin bir unsurudur. Asıl olan, ithalat -(Serbest dolaşıma giriş rejimi beyanı/ Seerbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescili)- sırasında gerçek navlun tutarı ve sigorta poliçesi tutarının ilgili gümrük idaresine beyanı ile navlun faturası ve sigorta poliçesinin de ibrazıdır.

Ancak, Gümrük Yönetmeliğinin ilgili maddesine göre; Navlun makbuzu ve/veya sigorta poliçesinin ibrazının imkansız olduğu veya kabul edilebilir nitelikte bulunmadığı hallerde, yükümlü tarafından nedenleri de belirtilerek verilecek bir dilekçe ile bu durumun bildirilmesi suretiyle; emsal navlun ve/veya sigorta gideri (FOB kıymetinin % 10'unun navlun ve % 3'ünün sigorta bedeli olarak) fiilen ödenen veya ödenecek fiyata eklenmesi gerekir.

Şayet, emsal navlun ve/veya sigorta beyanı yapılmış ise ve ithalattan sonra ilgili navlun faturası ve/veya sigorta poliçesi ithalatçıya intikal etmiş ve tutarı emsal beyandan yüksek ise; aradaki farkın süresi içinde ilgili Gümrük İdaresine beyan edilmesi gerekir.

Öte yandan, Gözetim fiyatı/ eşik fiyat/ referans fiyatı, Yurt dışı giderleri, vb. gerekçelerle ithal eşyasının kıymeti yükseltilmiş olsa bile; Gümrük idaresi tarafından sonrasında tespit edilen Gümrük Kıymet Farklarında, fazla beyan edilen/ yükseltelen kıymetler dikkate alınmamakta, Gümrük idaresi veya Ticaret Müfettişlerince sonradan tespit edilen Cif Kıymet ve/veya Gümrük Kıymeti yada İthalatta KDV Matrah Farkları dikkate alınarak ek tahakkuk ve ceza kararları düzenlenmektedir.

Sonuç olarak:

- 1) İthalatta gözetim uygulaması olan eşyaların ithali sırasınca; İlgili mevzuat hükümlerine uygun hareket edilmesi, mümkünse eşya için gözetim belgesi alınması ve ilgili Gümrük idaresine ibraz edilmesi,
- 2) Gözetim belgesi alınamaması veya gözetim belgesinin ilgili Gümrük idaresine ibraz edilememesi durumunda ise; Gözetim kıymetine ulaşmak için fazladan beyan edilen kıymetin -olması gerektiği miktarda beyan edilmesi- çok abartılı miktarda beyan edilmemesi,
- 3) Beyan edilen Cif kıymet ve/veya Gümrük Kıymet farklarının cinsi ve tutarlarının, dayanağı ilgili belgelerin sayı ve tarihlerinin ayrıntılı olarak ilgili ithalat/ serbest dolaşıma giriş beyannamesinin 44.sütununa yazılması,
- 4) İthalat (Serbest dolaşıma giriş rejimi beyanı) sırasında ilgili navlun faturası ve sigorta poliçesinin gümrük idaresine ibraz edilmesi, ancak, navlun makbuzu ve/veya sigorta poliçesinin ibrazının imkansız olduğu veya kabul edilebilir nitelikte bulunmadığı hallerde,

nedenleri de belirtilerek verilecek bir dilekçe ile bu durumun bildirilmesi suretiyle; emsal navlun ve/veya sigorta giderinin (FOB kıymetinin % 10 unun navlun ve % 3 ünün sigorta bedeli olarak) fiilen ödenen veya ödenecek fiyata eklenmesi,

İthalattan sonra ilgili navlun faturası ve/veya sigorta poliçesinin ithalatçıya intikal etmesine müteakip, navlun ve/veya sigorta tutarının emsal beyandan yüksek olması durumunda; aradaki farkın süresi içinde ilgili Gümrük İdaresine beyan edilmesi,

5) Gümrük Kanunu'nda yapılan değişiklikle artık, ticaret politikası önlemlerine tabi eşyanın gümrük kıymetinin yükümlünün kendi beyanı ile artırılması sonucunda ödenen veya tahakkuk ettirilen vergilerin, geri verilmesine veya kaldırılmasına ilişkin talepler Gümrük İdaresi tarafından kabul edilmemekte olup, böyle durumlarda ilgili Ek Tahakkuk ve Ceza Kararlarına mümkünse itiraz edilmemesi ve yargı yoluna gidilmemesi, bunun yerine Gümrük Mevzuatındaki Uzlaşma hükümlerinden faydalanılması,

6) Onaylanmış Kişi Statüsü (OKS) veya Yerkilendirilmiş Yükümlü Sertifikası (YYS) sahibi olan firmalar ya da bu belgeleri almayı düşünen firmalar açısından; Gümrük Kanununa (Güm.Kan. 324, 235, 236, 237, 238, 239. Maddeleri ile 241..maddenin bazı fıkralarına) göre uygulanacak ceza kararları bir risk oluşturduğundan, ilgili ceza kararlarına itiraz edilmemesi ve yargı yoluna gidilmemesi, bunun yerine Gümrük Mevzuatındaki Uzlaşma hükümlerinden yararlanılması,

7) Gümrük Kanununun 234'üncü maddesinin l'inci fıkrasının (b) bendinde, serbest dolaşıma giriş rejimine veya bir geçici muafiyet düzenlemesine tabi tutulan eşyaya ilişkin olarak yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda, kıymeti üzerinden gümrük vergisine tabi eşyanın beyan edilen kıymeti, muayene ve denetleme sonucunda, bu Kanunun 23 ila 31'inci maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde belirlenen kıymete göre noksan bulunduğu takdirde, bu noksanlığa ait gümrük vergisinden başka bu vergi farkının 3 katı para cezası alınacağı hükme bağlanmış olup; bu hükme göre, para cezası uygulanabilmesi için, **ortada bir vergi farkının olması** ve bu farkın muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda ortaya çıkması gerekmektedir. Eşyada gözetim kıymetinin üstünde bir matrah ve buna bağlı bir vergi farkı olmadığından Gümrük Kanunu'nun 234/1-b maddesi uyarınca ceza uygulanmaması,

Gerekir.

Ancak, Gözetim fiyatı/ eşik fiyat/ referans fiyatı, Yurt dışı giderleri, vb. gerekçelerle ithal eşyasının kıymeti yükseltilmiş olsa bile; Gümrük idaresi tarafından sonrasında tespit edilen Gümrük Kıymet Farklarında, fazla beyan edilen/ yükseltilen kıymetler dikkate alınmamakta, Gümrük idaresi veya Ticaret Müfettişlerince sonradan tespit edilen navlun, sigorta, gibi (Cif Kıymet) ve/veya fiyat farkı, debit note, gibi Gümrük Kıymeti ya da demoraj, ardiye, antrepo giderleri gibi İthalatta KDV Matrah Farkları dikkate alınarak (*beyan edilmeyen Gümrük kıymet/ matrah farkı ve ödenmeyen vergi farkı olduğunu kabul ederek*) ek tahakkuk ve ceza kararları düzenlenmektedir.

Bize göre, açıklanan durumlar çerçevesinde, 4458 sayılı Gümrük Kanunu 234/1-b maddesi uyarınca cezai müeyyide tatbik edilmesinin, Gümrük Kanununa ve hukuka aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

Yukarıda yer alan hususların, firma menfaatleri de gözetilerek her firma için en uygun olanının seçilmesi gerekir.

Kocaeli, 25.03.2024

(*) Kerim ÇOBAN

(*) Sefa YAYLA

Emekli Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi

Emekli Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi

KAYNAKÇA:

- 4458 sayılı Gümrük Kanunu.
- Gümrük Yönetmeliği.